

SUOMEN LIPPU 90 VUOTTA – FINLANDS FLAGGA 90 ÅR

Siniristilippu kansallislipuksi – blåvita korsflagga till nationalflagga

Professori Ilkka Virtanen, Österbottens Försvarsgille – Pohjanmaan Maanpuolustuskilta rf.

Avaussanat Suomen lipun 90-vuotista historiaa käsittelevän näyttelyn avajaisissa Vaasan Sotaveteraanimuseossa Itsenäisyyspäivänä 2008

Viktiga signa för en självständig stat och för en självständig nation är en egen flagga och ett eget vapen. Finlands senat tillsatte den fjärde december 1917 – två dagar tidigare än Finland förklarade sig självständigt – en flaggkommitté som snabbt skulle utarbeta ett förslag till landets national- och statsflagga.

Redan den åttonde december hade flaggkommittén sitt förslag färdigt. Efter att senaten hade behandlat kommitténs förslag överlämnades det till riksdagen den femte januari 1918. Riksdagen stiftade lagen om Finlands flagga den 29 maj 1918.

Tid som hade förflutit var ett knappt halvt år. Men beslutsprocessen för flaggans former och färger hade varit svår. Kommittén föreslog att Finlands flagga skulle vara av ”helrött tyg, i karbosincinnober nyans, i mitten vänder sig det finska vapnets gyllengula lejon med vita detaljer mot en stång.”

Riksdagens utrikesutskott hann behandla frågan helt kort i januari 1918 innan frihetsskriget bröt ut. Utskottet var av den åsikten att flaggans färger borde bytas ut mot blått och vitt.

När riksdagen samlades på nytt efter frihetsskriget, som hade blivit också inbördeskriget, i maj 1918, kom den röda färgen inte mera på fråga utan den blåvita blev vald.

Lagen om Finlands flagga stiftades den 29 maj 1918. I dess första paragraf bestäms att ”Finlands statsflagga är av tyg och rektangulär till formen, med ett havsblått (ultramarint) kors på vit botten. Korset delar in flaggan i fyra rektangulära, lika höga fält. I korsets mitt finns Finlands vapen.” Skissen till flaggan 1918 gjordes av konstnärerna Eero Snellman och Bruno Tuukkanen.

Ulkoministeriö antoi lain hyväksymisen jälkeen Sinettikomitealle tehtäväksi lipun mittasuhteiden ja värien tarkemman määrittämisen. Sinettikomitea oli alkuvuonna 1920 saamassa työnsä jo valmiiksi, kun työ yllättäen viivästy, sillä Valtioneuvosto päätti tässä vaiheessa poistaa kruunun Suomen leijonavaakunan päältä. Kesällä 1918 kruunu oli tunnut luonteelta,

koska Suomesta piti tulla kuningaskunta. Tasavallalle se ei kuitenkaan ollut sopivaa.

Toimenpide aiheutti luonnollisesti muutoksia myös lippuun, jossa tuo leijonavaakuna esiintyi (valtio- ja sotaliput). Kruunun poistaminen muutti määrittäjä, lipun vaakunaa esimerkiksi oli symmetrisyyden vuoksi nostettava yleemmäksi. Viralliset mallit Suomen lipusta valmistuivat lopulta vuodenvaihteessa 1920–1921.

Lipun varhaisempia vaihteita – fanans tidigare skiften

Suomen virallisena lipuna olivat maamme itsenäistymiseen saakka ensin Ruotsin ja sen jälkeen keisarivallan aikana Venäjän lippu. Oma virallinen lippu Suomella ei siis ennen vuotta 1918 ollut, vaikka Suomen suuriruhtinaskunnalla oli oma leijonavaakunansa. Leijonavaakunaa kuitenkin käytettiin epävirallisesti Suomen suuriruhtinaskunnassa lippuna, jopa siinä määrin, että vaakunan värit punainen ja keltainen tulivat eräänlaisiksi kansallisväreiksi. Tähän käytäntöön lippukomiteakin edellä todetun esityksensä perusti.

Vanhimmat Ruotsi-Suomen liput ulottavat juurensa 1500-luvulle. Kun Kustaa Vaasa loi 1520-luvulta lähtien Ruotsin ja Itämaan (Suomen) käsitteille kuningaskunnalle lujaa keskushallintoa, valtakunta oli vielä ilman lippua ja Itämaa ilman vaakunaa. Kaarle Knuutinpojan vaakuna (”tre kronor”) 1400-luvulta kuitenkin vakiintui Ruotsin valtion vaakunaksi. Ruotsissa ei ole säilynyt yhtään lippua Kustaa Vaasan ajoilta. Eremitaasin kokoelmassa Pietarissa niitä on sen sijaan kolme kappaletta. Kaksi on valmistettu keltaisesta kankaasta keskuskuviona maalattu G R (Gustavus Rex). Kolmannessa on punaisella pohjalla sininen risti. On esitetty oletus, että liput olisivat olleet jonkin suomalaisen sotilasosaston käytössä vuosien 1555–57 sodassa.

I Erik XIV:s kungliga brev av den 19 april 1562 nämnes Första gången Sveriges flagga (”kronans

Ilmeisesti v. 1918 käytössä ollut Leijonalippu, jossa kenraali Mannerheimin omakätinen nimikirjoitus vasemmassa yläkulmassa (Brage-museon Alma Skog-kokoelmasta).

Osasuurennos edellisestä lipusta (Mannerheimin nimikirjoitus).

Sinivalkoisia lippuja vasemmalta oikealle: Vaasan työväenyhdistys – Vasa Arbetarörening, alunperin Venäjän lippu, josta punainen raita leikattu pois, Vasa Segelförning'in lippu (Pohjanmaan museon kokoelmista). Mielenkiintoista huomata, että kaksikielisen työväenyhdistyksen lippu on sinivalkoinen, ei punainen (ajalta ennen vapausotaa)

flagga”, ”kungsflagga”) och den definierades som gult kors på blått botten. Finlands första vapen var Hertig Johans vapen för hans hertigdömet Finland (Gustav Vasas vapenbrev 7.9.1557). När Karl X Gustav begravades år 1660 bars Storfurstendömet Finlands flagga i processionen. Den var en tvätungad flagga av svart tyg med Lejonvapnet i mittpartiet. Lejonet med tvådelat svans omgavs av 11 vita heraldiska rosor. Vapen var också med kungakronan.

Uusi kausi lippumme historiassa alkoi, kun Suomen sodan alkuvaiheessa Viaporin linnoitus antautui taistellutta Venäjän ar-

meijalle. Kustaanmickalla liehunut Viaporin lippu laskettiin tangosta 3.5.1808 ja luovutettiin venäläisille. Muutamaa päivää myöhemmin (8.5.1808) salkoon nostettiin Venäjän keisari-lippu, jossa oli musta kaksipäinen kotka keltaisella pohjalla.

Hävityn sodan ja Haminan rauhan jälkeen Venäjän lipusta tuli myös Suomen autonomisen suuriruhtinaskunnan virallinen lippu.

Oman lipun saaminen Suomen suuriruhtinaskunnalle tuli erityisen tärkeäksi 1800-luvun loppupuoliskolle siirryttäessä. Voimakas taloudellinen nousukausi oli johtanut vilkkaaseen ulkomaankauppaan. Konfliktien täyttämässä Euroopassa oli tärkeää, että Suomen kauppaliaivasto voitiin erottaa emämaansa Venäjän aluksista. Myös nouseva kansallistunto ja itsenäistymishaaveet edellyttivät omaa lippua. Käynnistyi suuri lippukeskustelu 1860-luvulla. Siihen osallistuivat aktiivisesti monet maamme vaikuttajista.

Painavat puhcenvuorot lippuasiasta aina omia lippuehdotuksiaan myöten esittivät mm. J.L. Runeberg (ja hänen puolisonsa Fredrika Runeberg), Zacharias Topelius ja J.V. Snellman sekä taiteen edustajista mm. Aleksis Kivi. Topelius ja Runebergit toivat keskusteluun vahvasti mukaan sinisen ja valkoisen lipun värcinä.

Ehdotuksia Suomen lipuksi tehtiin lopulta kymmentä. Monet niistä ommeltiin lipuiksi asti. Ehdotuksista erottuu kaksi päälinjaa värcien perusteella: vaakunasta johdetut punainen ja keltainen sekä uusia värcinä sininen ja valkoinen.

Leijonalippu oli koko

ajan keskeisesti mukana keskusteluissa, kuten Lippukomitean esitys v. 1918 lopullakin osoittaa. Ristilipun muotoon saatetut sinisen ja valkoisen värit esiintyivät erityisesti meriliikenteessä. Suomen luotsi- ja majakkalaitoksella oli jo 1880-luvulla käytössään virallinen siniristilippu ja useiden pursiseurojen lipuiksi vahvistettiin niin ikään siniristiliput. Lopullisen ratkaisun punakeltaisen Leijonalipun ja sinivalkoisen ristilipun kesken teki alussa esitetyllä tavalla juuri itsenäistyneen Suomen eduskunta.

För att hedra och fira Finlands flaggas 90 år, har Österbottens Försvarsgilles museikommitté berett om flaggans tillkomstskeden en utställning, som med böcker, bilder, fotografier och framför allt med autentiska gamla flaggor beskriver flaggans olika skeden. Vi är tacksamma till Österbottens gamla flaggor beskriver museikommitté berett om flaggans tillkomstskeden en utställning, som med böcker, bilder, fotografier och framför allt med autentiska gamla flaggor beskriver flaggans olika skeden. Vi är tacksamma till Österbottens museet för de tåtrika flaggor och fanor vi har fått att låna för vår utställning. Bragegårdens Alma Skog-fanasamling är en unik dokument om tiderna ungefär 100 år sedan.

Ni är alla hjärtligt välkomna att bekanta er med vår utställning. Olette kaikki sydämellisesti tervetulleita tutustumaan näyttelymme ja samalla kunnioittamaan 90-vuotiaista Siniristilippuamme, uljasta kansallislippuamme.

Käytetyt lähteet:

Kajanti, Caius: Siniristilippumme, Otava, Keuruu 1997

Ulkoministeriön verkkosivut: 90-vuotias Suomen lippu (29.5.2008)

Sisäministeriön verkkosivut: Suomen lipun historia

Lippunäyttelyn avajaisyleisöä Sotaveteraanimuseolla. Kuvassa oikealla näyttelyn kokoajat Fjalar Rosenlöf ja Helmer Wikström.